

NAJPOGOSTEJŠA VPRAŠANJA IN ODGOVORI GLEDE PREDLOGA ZAKONA O POSTOPKU SODNEGA VARSTVA IMETNIKOV KVALIFICIRANIH OBVEZNOSTI BANK (ZPSVIKOB)

Zakaj predlog zakona ne predvideva ugotavljanja odgovornosti tretjih oseb, ki so sodelovale ali so bile kakorkoli povezane z odločitvijo pri izreku izrednega ukrepa (npr. poslovnih bank, revizorjev)?

Poglavitni cilj predloga zakona je uzakoniti postopek sodnega varstva imetnikov kvalificiranih obveznosti, ki bo upošteval odločbo ustavnega sodišča iz leta 2016 (U-I-295/13). Ugotavljanje odgovornosti tretjih oseb za morebitno škodo, ki naj bi nastala zaradi izreka izrednega ukrepa Banke Slovenije (BS), ni predmet tega zakona, saj 350.a člen zakona o bančništvu (ZBan-1) tega vprašanja ni urejal, prav tako ta zahteva ne izhaja iz odločbe U-I-295/13. Kazenska in odškodninska odgovornost teh oseb se ugotavljata v skladu z drugimi zakoni.

Ali lahko v skladu s tem predlogom zakona zahtevam odškodnino, če mi prodajalec pri nakupu vrednostnega papirja (npr. delnic) ni pojasnil tveganj, ki sem jih z nakupom prevzel?

Za prodajalce finančnih instrumentov (npr. poslovne banke) velja pojasnilna dolžnost. Neukemu kupcu morajo predstaviti lastnosti finančnega instrumenta, ki ga prodaja, in tveganja, ki jih je kupec z nakupom prevzel. Če je poslovna banka kršila svojo pojasnilno dolžnost, sama odgovarja za takšno kršitev. Poleg tega do morebitne kršitve pride le ob prodaji prvemu kupcu. V razmerju do vseh, ki finančne instrumente kupijo na trgu, do kršitve pojasnilne dolžnosti ne pride. Ali je prodajalec finančnega instrumenta kršil pojasnilno dolžnost ali ne, je predmet urejanja drugih zakonov in (sodnih) postopkov, in ne predlaganega zakona.

Zakaj predlog zakona določa, da pravdni postopek poteka po pravilih postopka za gospodarske spore?

V postopku v gospodarskih sporih veljajo določbe zakona o pravnem postopku (ZPP), če ni v določbah posebnega poglavja, ki ureja postopek v gospodarskih sporih, določeno drugače. Določbe v bistvenem ne omejujejo procesnih pravic strank. Poleg tega lahko v okviru gospodarskega spora po uveljavitvi novele zakona o pravnem postopku (ZPP-E) sodnik poda predlog za senatno sojenje, kar bi bilo v tovrstnih sporih glede na obseg in vsebino zadev smotrno zaradi učinkovitejše izvedbe sodnega postopka.

Zakaj predlog zakona ne nalaga BS, da na svoji spletni strani objavi ocene vrednosti sredstev banke in poročila o izvedenem pregledu kakovosti sredstev?

Javna objava ocene vrednosti sredstev banke, ki je bila pripravljena v skladu z 261.b členom ZBan-1, in poročila o izvedenem pregledu kakovosti sredstev, na podlagi katerega je bilo ugotovljeno, da so izpolnjeni pogoji iz prvega odstavka 253.a člena ZBan-1 (pogoji za izredni ukrep), bi bila v nasprotju z zahtevami in načeli, ki izhajajo iz 53. in 54. člena evropske direktive o dostopu do dejavnosti kreditnih institucij in bonitetnem nadzoru kreditnih institucij in investicijskih podjetij (direktiva 2013/36/EU). Ti dokumenti lahko vsebujejo zaupne informacije, ki se nanašajo na stranke posamezne banke (ali druge nasprotnne stranke), in jih je BS pridobila od poslovnih bank in zunanjih izvajalcev pri izvajanju nadzorniških pooblastil. Tovrstne informacije se lahko v skladu z omenjeno direktivo razkrijejo le v obliki povzetka ali zbirnih informacij, tako da posameznih kreditnih institucij ni mogoče prepoznati. V zvezi s tem vprašanjem je svoje mnenje podala tudi Evropska centralna banka, in sicer v točkah 2.3 in 2.4 v [mnenju](#), objavljenem 12. maja 2017, ter v točkah 2.6 in 2.7 v [mnenju](#), objavljenem 9. oktobra 2017.

Zakaj predlog zakona že v fazi pred vložitvijo tožbe ne omogoča brezpogojnega dostopa do podatkov in dokumentov?

Ustavno sodišče je v lani objavljeni odločbi zapisalo: »Pravovarstvene možnosti tožnikov bi bile učinkovite le ob možnosti polnega vpogleda v listine v zvezi z izbrisom ali konverzijo, s katerimi je razpolagala BS, po katerem jim mora ostati še zadosten čas za pripravo tožbenega zahtevka.« Pri tem je v opombi pod črto opozorilo na 5. člen evropske direktive (direktiva 2014/104/EU) o nekaterih

pravilih, ki urejajo odškodninske tožbe po nacionalnem pravu za kršitve določb konkurenčnega prava držav članic in EU.

Ob tem naj opozorimo, da je ustavno sodišče v zvezi z ureditvijo dostopa do dokumentov in podatkov govorilo o tožbenem zahtevku, in ne o tožbi. Splošno velja, da tožba lahko vsebuje več tožbenih zahtevkov (182. člen ZPP); v primeru predloga ZPSVIKOB (največ) dva, kar je opredeljeno v 8. členu.

Predlog ZPSVIKOB v skladu z zgoraj zapisanim omogoča uporabo instituta stopničaste tožbe, ko ga na novo ureja ZPP-E v 182.a členu. Nekdanjim imetnikom je omogočeno, da uveljavljajo dva zahtevka, in sicer tako, da si pridržijo določitev drugega zahtevka (zahtevka za ugotovitev upravičenosti do škode) ter navedbo dejstev in dokazov, na katere opirajo ta zahtevek, če je to odvisno od pridobitve dejstev ali dokazov, ki jih zahtevajo s prvim zahtevkom (zahtevek za dostop do podatkov in dokumentov).

Če sodišče z delno sodbo odloči o dostopu do zahtevanih podatkov, določi tudi zadosten čas za opredelitev drugega zahtevka ter navedbo dejstev in dokazov, na katere tožniki opirajo ta zahtevek. Gre za sodni rok, katerega dolžino določi sodišče glede na okoliščine konkretnega primera. Tak dostop do podatkov tožnikom omogoča, da pridobijo vse potrebne podatke in dokumente za določno opredelitev (d drugega) zahtevka (zahtevka za ugotovitev upravičenosti do škode) ter navedbo dejstev in dokazov, na katere opirajo ta zahtevek. S tem se uzakonja zahteva ustavnega sodišča, da morajo imeti tožniki možnost »polnega vpogleda v listine v zvezi z izbrisom ali konverzijo« in da »jim mora ostati še zadosten čas za pripravo tožbenega zahtevka«.

S tem se upošteva odločba ustavnega sodišča in rešuje problematika asimetrije informacij med strankami. Zagotavlja se tudi, da bodo nekdanji imetniki imeli zadosten čas in poln vpogled v vse listine in podatke, ki so pomembni za pripravo tožbenega zahtevka glede upravičenosti do škode. Hkrati se s tem varujejo poslovne skrivnosti ter zaupni in osebni podatki, preprečujeta pa se tudi naključno iskanje in zbiranje podatkov. Naj poudarimo, da bodo imeli tožniki prek sodišča dostop do dokumentov, v katerih niso prekriti zaupni ali osebni podatki ali poslovne skrivnosti, ki pa jih bodo morali kot take varovati.

Zakaj stranke nimajo možnosti, da predlagajo izdajo sklepa o predložitvi dokazov sodišču vse do konca glavne obravnave?

Predlagani zakon sledi določbam ZPP glede navajanja novih dejstev in dokazov (286. člen). Določba, ki bi strankam dajala možnost, da predlagajo izdajo sklepa o predložitvi dokazov sodišču vse do konca glavne obravnave, bi bila v nasprotju s temeljnim načelom pravnega postopka, da je treba vse dokaze predložiti do zaključka prvega naroka za glavno obravnavo. Tovrstna določba bi predstavljala bistven odstop od temeljnih načel ZPP, zato bi popolnoma spremenila naravo in potek postopka. S tem bi se lahko omogočilo zavlačevanje postopka v nedogled, kar bi ogrozilo pravico (drugih) strank do sojenja v razumnem roku. Izjeme od časovne omejitve navajanja novih dejstev in dokazov so že urejene v 286. in 286.a členu ZPP.

Zakaj je določeno, da lahko sodišče zavrne zahtevo tožnikov za dostop do dokumentov in podatkov?

Sodišče bo samostojno in neodvisno odločalo o dostopu do zahtevanih dokumentov in podatkov. Če bo sodišče ocenilo, da gre za nerelevantne dokumente in podatke, ki niso pomembni za odločitev sodišča oz. da pomen dokumenta ali podatka za odločitev v postopku ni sorazmeren s posegom v pravice drugih oseb, bo takšno zahtevo zavrnilo. S tem se predvsem preprečuje naključno iskanje podatkov in varuje druge osebe, v čigar pravice bi lahko posegli.

Kaj se bo zgodilo z že vloženimi tožbami, s katerimi se zaradi izrednega ukrepa zahteva povrnitev škode od BS?

Za tožbene zahtevke, s katerimi se zahteva povrnitev škode zaradi izrednega ukrepa od BS, vložene pred uveljavitvijo tega zakona, se trenutno sodeče sodišče po uradni dolžnosti izreče za nepristojno in jih odstopi pristojnemu sodišču, pri čemer dodatna aktivnost tožnikov (nekdanjih imetnikov) ni potrebna. Tako je zagotovljeno varstvo vseh, ki so tožbo vložili na podlagi 350.a člena ZBan-1, hkrati pa jim je omogočeno uveljavljanje vseh procesnih pravic v skladu s tem predlogom zakona.

Zakaj predlog zakona ne omogoča izpodbijanja odločb BS o izrednih ukrepih?

V skladu z ZBan-1 je lahko tožbo zoper odločbo BS o izrednem ukrepu vložila zgolj poslovna banka, kateri je bil izrečen izredni ukrep, in ne tudi nekdanji imetniki. Imetniki izbrisanih kvalificiranih obveznosti pa so imeli oz. imajo na voljo drugačno sodno varstvo, in sicer v obliki odškodninske tožbe. Ustavno sodišče je ureditev, ki zagotavlja sodno varstvo tudi v kakšnem drugem (npr. pravnem) postopku, spoznalo za ustavno skladno (več o tem od 115. do 119. točke odločbe ustavnega sodišča).

V tej povezavi gre še posebej izpostaviti zapis iz 118. točke omenjene odločbe: »Za izredni ukrep izbriša ali konverzije kvalificiranih pravic je treba z razlago ugotoviti, da je bil "nepovraten" oz. njegovih učinkov več ni mogoče izničiti. Člen 350 ZBan-1 je za vse izredne ukrepe določal, da sodišče tudi ob ugotovljeni nezakonitosti ne more odpraviti odločbe, ki je njihova pravna podlaga, oziroma (niti za naprej) odstraniti njihovih učinkov.«

Zakaj predlog zakona izrecno ne predpisuje preverjanja skladnosti ocene kapitala banke ob predpostavki delujočega podjetja z mednarodnimi standardi računovodskega poročanja (MSRP)?

Ali bi MSRP morali biti upoštevani, je pravno vprašanje. Ali so bili upoštevani, je dejansko. O obeh vprašanih bo odločilo sodišče.

Zakaj predlog zakona ne loči med institucionalnimi vlagatelji in preostalimi vlagatelji?

Razlikovanja med vlagatelji ni določal niti ZBan-1 niti ga ne zahteva odločba U-I-295/13. Pravice vlagateljev so vezane na vsebino vrednostnega papirja, in ne na status vlagatelja. Če so npr. potrošniki kupili vrednostni papir, ne da bi jim bilo v skladu z veljavno zakonodajo predstavljeno tveganje, lahko morebitno odškodnino zaradi kršitve pojasnilne dolžnosti zahtevajo na podlagi drugih veljavnih zakonov (npr. v postopku, ki se vodi zoper prodajalca (poslovno banko), ki jim je finančni instrument prodal).

Zakaj predlog zakona ne določa, da se že izdelane cenitve ne smejo upoštevati?

Če bi predlog zakona določal, da se morajo ali ne smejo upoštevati že izdelane cenitve, bi se na nedopusten način prejudicirala odločitev v sporu. Kaj bo sodišče upoštevalo, bo odločilo samo. Če bo npr. presodilo, da so obstoječe cenitve primerne, ni potrebe po novih.

Zakaj sodišče ne določi odškodnine za vsakega posameznega nekdanjega imetnika v sodbi?

S tem zakonom predlagani koncept ugotovitvene sodbe, na podlagi katere BS izračuna in nato izplača morebitno odškodnino, bistveno razbremeni sodišče in s tem skrajšuje postopke ter znižuje skupne stroške teh postopkov. Ker gre pri izračunu odškodnine za računsko operacijo, ki temelji na predlogu ZPSVIKOB in odločbi sodišča, ni potrebe, da bi sodišče za vsakega posameznega tožnika določalo višino konkretne odškodnine. Koncept dajatvene sodbe, v kateri bi sodišče v izreku sodbe določilo konkretne odškodnine, bi zahteval dodatni dokazni postopek za vsakega posameznega nekdanjega imetnika, kar bi postopke nedvomno zelo podaljšalo.

Nekoliko podobno ureditev poznamo v postopkih prisilne poravnave. Tudi v sklepu o potrditvi prisilne poravnave (210. člen zakona o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju - ZFPPIPP) izrek ni oblikovan za vsakega upnika oz. vsako terjatev posebej. Sklep o potrditvi prisilne poravnave ni izvršilni naslov, saj sodišče le odloči, da se taka poravnava potrdi, in ugotovi vsebino potrjene poravnave tako, da navede delež plačila terjatev upnikov, roke za njihovo plačilo in obrestno mero, po kateri se obrestujejo terjatve upnikov od začetka postopka prisilne poravnave do poteka roka za njihovo plačilo. Sodišče s sklepom tudi odloči, da se dolžniku naloži plačilo terjatev, ugotovljenih v postopku prisilne poravnave, v deležu, v rokih in z obrestmi, določenimi v potrjeni prisilni poravnavi.

Zakaj BS izračunava višino odškodnine za vsakega posameznega nekdanjega imetnika?

Predlog ZPSVIKOB določa, da sodišče v postopku po tem zakonu izda ugotovitveno sodbo, s katero ugotovi, ali so tožniki upravičeni do povračila škode ali ne. Če sodišče ugotovi, da so tožniki upravičeni

do povračila škode, sodišče ugotovi tudi, kakšna bi bila pravilna obravnava posameznega reda kvalificiranih obveznosti. Na podlagi tovrstne sodbe se nato lahko izračuna odškodnina v skladu 23. členom predloga ZPSVIKOB.

Izračun odškodnine, ki pripade posameznemu tožniku, je standardiziran in je matematična operacija, zato ni potrebno, da odškodnino izračuna sodišče. To na podlagi pravnomočne sodbe sodišča izračuna BS za vsakega tožnika posebej. Pri tem je treba poudariti, da BS ne določa odškodnine, temveč jo le izračunava, zato je višina te za vsakega posameznega tožnika objektivno (matematično) preverljiva.

Ali bom prejel odškodnino za izbrisane kvalificirane obveznosti?

Iz besedila 350.a člena in iz vprašanja, ki je bilo bistveno za odločitev ustavnega sodišča, izhaja, da so nekdanji imetniki upravičeni do povračila škode, če so bili zaradi odločbe BS na slabšem, kot bi bili, če odločbe ne bi bilo. Odgovor na vprašanje, ali so nekdanji imetniki morda res bili na slabšem, je odvisen od tega, ali je banka v času izdaje odločbe BS razpolagala z več sredstvi ali manj obveznostmi, kot izhaja iz te odločbe. Vsa ta vprašanja bo presojalo sodišče in nato tudi o njih odločilo s sodbo.

Zakaj predlog ZPSVIKOB določa, da bo Republika Slovenija (RS) začasno založila denarna sredstva za izplačilo morebitnih odškodnin?

Ker se v postopku med nekdanjimi imetniki in BS v skladu z 120. točko odločbe ustavnega sodišča ne ugotavlja, ali je škoda nastala kot posledica protipravnega ravnanja BS oz. njene krivde, bi v primeru, ko bi morala BS plačati odškodnino ne glede na to, ali je ravnala protipravno (in ali je tudi kriva) ali ne, lahko prišlo do kršitve prepovedi monetarnega financiranja. To prepoved določa 123. člen pogodbe o delovanju EU in pomeni, da centralna banka ne sme financirati delovanja države. Če bi morala BS kriti škodo, ki je ni zakrivila (če je ravnala v skladu s standardi, ki jih za njeno delovanje zahteva zakon, je delovala zakonito), bi to pomenilo, da plača dolg, ki ni in zato tudi ne bi smel biti njen. To pa bi bilo sporno z vidika prepovedi monetarnega financiranja.

Da pa RS ne bi plačala nečesa, za kar je kriv nekdo drug, zakon določa, da ji BS povrne tisti del začasno zagotovljenih denarnih sredstev, ki predstavljajo plačilo za škodo, ki je nastala, ker BS in osebe, ki so delovale na podlagi pooblastila BS, pri izreku izrednega ukrepa niso delovale s skrbnostjo dobrega strokovnjaka, pri čemer mora v primeru spora ustreznost in pravilnost svojega delovanja dokazati BS.

Zakaj predlog zakona ne določa zakonitih zamudnih obresti v skladu z zakonom o predpisani obrestni meri zamudnih obresti?

Obresti bodo tekle od dneva izdaje odločbe BS o izbrisu, torej od dneva morebitnega nastanka škode. Odstop od obrestne mere zamudnih obresti ni nekaj neobičajnega. Predvideva ga npr. tudi zakon o načinu izvršitve sodbe Evropskega sodišča za človekove pravice v zadevi Ališić.

V predlogu zakona je tako predvideno, da se višina oškodovanja obrestuje od dneva izdaje odločbe BS do izplačila, in sicer po obrestni meri, ki jo je v času, za katerega bi tekle obresti, Evropska centralna banka uporabljala za operacije glavnega refinanciranja. Navedena obrestna mera je del formule za izračun predpisane obrestne mere zamudnih obresti v skladu z zakonom o predpisani obrestni meri zamudnih obresti in predstavlja nadomestilo za izgubo vrednosti denarja.

Zakonske zamudne obresti ne pomenijo le nadomestila za izgubo vrednosti denarja (kapitala), ampak učinkujejo tudi kaznovalno (npr. odvrtačajo povzročitelja škode od ponovitve dejanja, zagotavljajo plačilno disciplino in silijo stranko k čimprejšnji vrnitvi dolgovanega), zato so zakonske zamudne obresti precej višje kot druge obresti.

Upravičenost tožnikov do povrnitve škode se ne bo presojala po splošnih pravilih odškodninskega prava. Upravičenost do odškodnine tako ni odvisna od tega, ali je morebitna škoda nastala zaradi protipravnega ravnanja BS (in zaradi krivde BS), zato kaznovalni učinek zamudnih obresti v tem primeru ni upravičen. Predlog zakona določa, da so tožniki upravičeni do obresti, ki nimajo tudi kaznovalnega značaja.

Če pa BS ne izpolni svoje obveznosti v roku, določenem za prostovoljno izpolnitev, se višina oškodovanja obrestuje po predpisani obrestni meri zamudnih obresti, ki ima zaradi dejanske zamude Banke Slovenije tudi kaznovalni učinek.

Zakaj bo sodišče o upravičenosti do povračila škode v zvezi s posamezno odločbo BS o izrednih ukrepih odločilo z eno sodbo?

Predlog ZPSVIKOB določa, da sodišče združi za skupno obravnavo vse tožbe, ki so vložene v povezavi s posamezno banko oz. odločbo BS o izrednih ukrepih. Velja namreč, da je spor za imetnike enakih kvalificiranih obveznosti v posamezni banki mogoče rešiti samo na enak način za vse in da se pravice nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti posamezne banke opirajo na bistveno istovrstno dejansko in enako pravno podlago.

Zaradi zagotovitve hitrosti, ekonomičnosti in uniformnosti postopka je predlagana kolektivnost postopka odločanja o pravilni obravnavi kvalificiranih obveznosti. Tako je določeno, da se postopki, ki tečejo v skladu s tem zakonom, združijo in da sodišče izda za vse tožbe, ki so vložene na podlagi predloga zakona in se nanašajo na izredni ukrep, ki je bil izrečen s posamično odločbo BS, eno sodbo.

Zakaj predlog zakona ne določa veljavnosti sodbe za vse nekdanje imetnike, ne glede na to ali so vložili tožbo ali ne (*erga omnes* učinek sodbe)?

Predlog ZPSVIKOB ne določa posebnih pravil glede učinka (pravnomočne) sodbe, zato sodba velja za nekdanje imetnike, ki bodo v postopku sodelovali kot tožniki. ZBan-1 ni predvideval *erga omnes* učinka sodbe, prav tako ta zahteva neposredno ne izhaja iz odločbe U-I-295/13.

Kako predlog ZPSVIKOB ureja plačilo sodnih taks in stroškov postopka?

Predlog ZPSVIKOB v zvezi s stroški postopka in sodnimi taksami ne določa posebnih pravil, razen omejitve višine odmere sodne takse, ko eno tožbo vloži več kot 30 nekdanjih imetnikov. Tako se v zvezi s stroški postopka oziroma sodnimi taksami uporabljajo določbe zakona o sodnih taksah.

Na katerih sodiščih bodo potekali postopki?

Sodni postopki bodo potekali pred okrožnimi sodišči, na območju katerih je imela v času izreka izrednega ukrepa sedež banka, ki ji je bil izrečen izredni ukrep. Tako je predvideno, da bodo postopki potekali pred Okrožnim sodiščem v Ljubljani (NLB, Abanka, Factor banka, Probanka), Okrožnim sodiščem v Mariboru (NKBM) in Okrožnim sodiščem v Celju (Banka Celje).

Bo vlaganje tožb omejeno?

Predlog iz javne obravnave je predvideval omejitev vložitve tožbe (glede na vrednost izbranih kvalificiranih obveznosti). Nov predlog zakona tega ne predvideva več; tožbo lahko vloži vsak nekdanji imetnik. ZBan-1 ni predvideval omejitve vlaganja tožb niti ni to predvideno v odločbi ustavnega sodišča – z določitvijo omejitev bi lahko prišlo do novih kršitev pravice do sodnega varstva nekdanjih imetnikov, kar bi bilo nesprejemljivo, saj je ustavno sodišče naložilo, da se z zakonom odpravijo že obstoječe neustavnosti in kršitve pravice do sodnega varstva, ki izhajajo iz 350.a člena ZBan-1.

Zakaj se ne uporablja zakon o kolektivnih tožbah?

Zakon o kolektivnih tožbah predvideva, da se posameznik lahko odloči za samostojno tožbo, kjer bi postopek lahko potekal ločeno od "kolektivnega" postopka. Zaradi velikega števila tožnikov (vseh nekdanjih imetnikov je preko 104.000) in predvsem zaradi strokovne zahtevnosti spora je pomembno, da za posamezno odločbo BS poteka le en postopek in se izda le ena sodba. S tem se zagotovi uniformnost, ekonomičnost in hitrost postopka. Pričakovati je, da bo dokazni postopek izjemno zahteven in z visokimi stroški.

Zakaj zakon predvideva možnost imenovanja odbora izvedencev?

Odbor izvedencev za strokovna vprašanja je posvetovalno telo sodišča in je smiselno povzet po 609. členu zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1). Z uzakonitvijo odbora izvedencev nikakor ne bi posegli v ureditev glede izvedencev, ki velja po pravilih pravnega postopka. Sodišču (in strankam postopka) želimo zaradi zahtevnosti in obsežnosti vsebine tako dati le dodatno možnost, da k sodelovanju v sporu pritegnejo strokovnjake, za katere sodišče oceni, da so najprimernejši. Ali bo sodišče postavilo izvedenca v skladu z ZPP ali odbor izvedencev v skladu s tem predlogom zakona ali pa bo uporabilo obe možnosti, je samostojna odločitev sodišča. Zaradi obsežnosti in strokovne zahtevnosti vsebine je primerno, da ima sodišče na voljo možnosti, ki lahko učinkovito pripomorejo k razjasnitvi strokovnih vprašanj in s tem k pravični odločitvi v sporu.

Kdo imenuje člane odbora izvedencev za strokovna vprašanja?

Člane odbora, ki so lahko le fizične osebe, imenuje sodišče, in sicer z liste kandidatov, ki jo pripravi minister, pristojen za pravosodje, v sodelovanju z ministrstvom za finance na podlagi mednarodnega javnega razpisa. Slednjega pripravi minister za pravosodje v sodelovanju s finančnim ministrstvom. Na listo kandidatov bodo uvrščeni vsi, ki bodo izpolnjevali razpisne pogoje, brez omejevanja števila kandidatov. Na koncu bo sodišče opravilo presojo, kateri kandidati so primerni za člane odbora. Imenovanje članov odbora je izključno pristojnost sodišča.

Zakaj mednarodnega razpisa za oblikovanje liste kandidatov za člane odbora izvedencev za strokovna vprašanja ne pripravi sodišče?

Rešitev, pri kateri bi sodišče samo pripravilo in izvedlo mednarodni javni razpis, ni ustrezna, saj se je v okviru usklajevanj predloga zakona izkazalo, da sodišča ne razpolagajo z zadostnimi kadrovskimi zmogljivostmi niti znanji za izvedbo tovrstnih mednarodnih razpisov. Prav tako ta rešitev ni primerna, saj bi moralo vsako sodeče sodišče pripraviti »svoj« mednarodni razpis, kar pa je zelo zahtevno, še posebej za manjša sodišča. V predlogu zakona je zato predvideno, da se opravi en mednarodni javni razpis in sestavi ena lista kandidatov, s katere bodo vsa sodeča sodišča lahko izbirala člane odbora.

Javni razpis bo temeljil na objektivnih kriterijih, ki jih bo moral izpolnjevati vsak posameznik, ki se bo želel uvrstiti na listo kandidatov. Na listo ne bodo uvrščeni le kandidati, ki očitno ne izpolnjujejo razpisnih pogojev. Presojo znanja, izkušenj in primernosti pa bo na koncu opravilo sodišče, ki bo imenovalo člane odbora z liste kandidatov, in ne ministrstvo za finance ali minister, pristojen za pravosodje.

Predlagani način oblikovanja liste kandidatov ne pomeni posega izvršilne veje oblasti v sodno, saj predlagana ureditev v bistvenem ne odstopa od že uveljavljene ureditve, ki velja za sodne izvedence. V primeru sodnih izvedencev ministrstvo za pravosodje vodi imenik sodnih izvedencev za vse postopke, ki potekajo pred slovenskimi sodišči, vodi pa tudi postopek za imenovanje izvedencev, jih izobražuje in razrešuje.

Kdo ne bo mogel biti član odbora izvedencev za strokovna vprašanja?

Za člana odbora ne more biti imenovana oseba, ki:

- je bila v času izreka izrednega ukrepa član organa vodenja banke ali organa nadzora banke, ki ji je bil izrečen izredni ukrep (npr. član uprave ali nadzornega sveta banke);
- je bila v času izreka izrednih ukrepov član organov nadziranja bank (npr. člani sveta BS);
- je opravljala pregled kakovosti sredstev bank, obremenitvene teste bank, za katere je bila izdana odločba BS, ali je izdelala oceno vrednosti sredstev banke, ki je bila pripravljena v skladu s prvim odstavkom 261.b člena ZBan-1, ali
- je bila v času izvajanja izrednih ukrepov stalno ali začasno zaposlena v pravni osebi, ki je opravljala preglede kakovosti sredstev bank, obremenitvene teste bank, za katere je bila izdana odločba BS, ali je izdelala oceno vrednosti sredstev banke, ki je bila pripravljena v skladu s prvim odstavkom 261.b člena ZBan-1.

Prav tako se lahko stranke o vsakem kandidatu, ki naj bi ga sodišče imenovalo v odbor, izjasnijo, kar omogoča razčiščevanje morebitnih vprašanj o konfliktu interesov ali drugih okoliščin, ki vzbujajo dvom

o nepristranskosti posameznega kandidata. Stranke imajo tudi pravico zahtevati izločitev člana odbora. Pri tem se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja pravdni postopek o izločitvi izvedenca. Strankam se daje možnost, da v postopku predlagajo izločitev člana odbora, če obstaja konflikt interesov ali so podane druge okoliščine, ki vzbujajo dvom o njegovi nepristranskosti. O vseh teh izpostavljenih vprašanjih bo odločilo sodišče.

Namen tovrstne ureditve je odpraviti vsakršen dvom o tem, da bi lahko bila v odbor izvedencev imenovana oseba, ki bi vzbujala dvom o nepristranskosti.

Ker so vprašanja, o katerih bo odbor izvedencev pripravil mnenje, strokovno zahtevna, bo sodišče pri imenovanju članov odbora pozorno tudi na to, da so imenovani člani odbora strokovnjaki s področja prava, računovodstva, financ, revizije in vrednotenja sredstev. Sodišče bo pri presoji pozorno tudi na to, da imajo imenovani člani, če je le mogoče, izkušnje iz postopkov pregleda kakovosti sredstev za namene bonitetnega nadzora bank in postopkov prenehanja gospodarskih družb.

Ali možnost imenovanja odbora izvedencev za strokovna vprašanja preprečuje postavitve sodnega izvedenca v skladu z zakonom o pravdnem postopku?

Z zakonitvijo odbora izvedencev nikakor ne bi posegli v ureditev glede izvedencev, ki velja po pravilih pravnega postopka. Sodišču (in strankam postopka) se tako daje le dodatna možnost, da k sodelovanju v sporu pritegnejo strokovnjake, za katere sodišče oceni, da so najprimernejši. Ali bo sodišče postavilo izvedenca v skladu z ZPP ali odbor izvedencev v skladu s predlogom ZPSVIKOB ali pa bo uporabilo obe možnosti, je samostojna odločitev sodišča. Zaradi obsežnosti in strokovne zahtevnosti vsebine je primerno, da ima sodišče na voljo možnosti, ki lahko učinkovito pripomorejo k razjasnitvi strokovnih vprašanj in s tem k pravični odločitvi v sporu.

Zakaj ureditev stroškov in nagrade članom odbora izvedencev za strokovna vprašanja odstopa od splošno veljavne ureditve, ki velja za sodne izvedence?

Vsak posamezni član odbora je upravičen do povračila potnih stroškov, stroškov za prehrano in prenočišče, nadomestila plače in materialnih stroškov v zvezi z izvedenskim delom, ki jih mora sodišču izkazati. V tem delu predlog zakona ne določa nikakršnih izjem od pravil, ki veljajo za sodne izvedence.

Člani odbora izvedencev so upravičen tudi do nagrade, ki jo določi sodišče glede na zahtevnost in količino opravljenega dela posameznega člana odbora. Ker bodo člani odbora pripravili mnenje o strokovno zelo zahtevnih vprašanjih in je mogoče pričakovati tudi vključenost mednarodnih strokovnjakov, predlog ZPSVIKOB določa, da se članom odbora odmeri nagrada do višine petkratnika nagrade, kot je določena za sodne izvedence v skladu s pravilnikom, ki ureja višino in način vrednotenja za odmero nagrade za delo sodnih izvedencev.

Zakaj predlog zakona ne določa, katere standarde mora odbor izvedencev za strokovna vprašanja upoštevati?

Odbor izvedencev za strokovna vprašanja bo upošteval predpise, standarde in prakse na področju nadzora nad bankami, ki so veljali v času postopka za izrek izrednega ukrepa. Sicer pa bo sodišče tisto, ki bo odboru dalo natančnejša navodila in usmeritve. Prav tako bo sodišče tisto, ki bo odločilo, kateri standardi bi morali biti upoštevani in ali so bili upoštevani.

Zakaj predlog zakona ne določa obvezne arbitraže?

Bistvo arbitražnega postopka je, da v sporu odloči (nedržavno) arbitražno sodišče, pri čemer to deluje na podlagi pooblastila strank. To pomeni, da je arbitražni postopek mogoč le, če se z njim strinjajo vse stranke. Če se stranke z njim ne strinjajo, arbitražni postopek ni mogoč. V danem primeru je potencialnih tožnikov zelo veliko. Celó tako veliko, da je razumno pričakovati, da vsi ne bodo želeli sodelovati v arbitražnem postopku, ki bi teklen pod za vse enakimi pogoji. Teoretično bi sicer arbitražni postopek lahko predpisali z zakonom. Toda tako bi zaobšli bistveni element arbitraže, to je soglasje strank, da se spor reši pred arbitražo. Če bi to storili, bi tudi posegli v ustavno varovano pravico, da v sporu odloča neodvisno sodišče. Tej pravici se posameznik s sklenitvijo arbitražnega sporazuma res lahko odpove, ne sme pa mu je odvzeti zakon.

Koliko kvalificiranih obveznosti bank je prenehalo leta 2013 in 2014 oz. kolikšni so finančni učinki zakona?

Nominalna vrednost kvalificiranih obveznosti, ki so prenehale, je 963.197.453,89 evra. Naj poudarimo, da sta v skladu z odločbo U-I-295/13 obstoj in višina odškodnine odvisna od tega, ali so bili nekdanji imetniki na slabšem in za koliko. Odgovor na navedeno pa je odvisen od premoženjskega stanja banke v času izdaje odločbe BS, in ne od nominalne vrednosti kvalificiranih obveznosti, ki so prenehale, kar pa bo presojalo sodišče.

Je denar za morebitne odškodnine že zagotovljen v državnem proračunu?

Za morebitne odškodnine še ni bilo možno predvideti sredstev v proračunu, ker zakon v DZ še ni bil sprejet. Ministrstvo za finance je bilo kot predlagatelj pri pripravi predloga zakona posebej pozorno, da z njim omogoči učinkovito pravno varstvo na način, ki v ničemer ne prejudicira izida sodnih postopkov. Tudi ko bo zakon sprejet, časovna in zneskovna komponenta ne bosta poznani. V državnem proračunu na podlagi fiskalnih tveganj, ki izhajajo iz odprtih sodnih postopkov, ministrstva vsako leto zagotavljajo določene pravice porabe na postavki za odškodnine po sodnih postopkih, iz katerih se plačujejo odškodnine. Če se izkaže, da je načrtovanih pravic porabe premalo, se v določenem obsegu lahko zagotavljajo tudi s prerazporeditvami med posameznimi nameni.

Kaj so kvalificirane obveznosti bank?

Kvalificirane obveznosti bank je opredeljeval šesti odstavek 261.a člena ZBan-1:

»(6) Kvalificirane obveznosti banke so:

1. osnovni kapital banke (obveznosti prvega reda),
2. obveznosti do imetnikov hibridnih finančnih instrumentov iz 4. točke prvega odstavka 133. člena tega zakona (obveznosti drugega reda),
3. obveznosti do imetnikov finančnih instrumentov, ki se po 134. členu tega zakona upoštevajo pri izračunu dodatnega kapitala banke, razen če so te obveznosti že zajete v 1. ali 2. točki tega odstavka (obveznosti tretjega reda),
4. obveznosti, ki niso zajete v 1., 2. ali 3. točki tega odstavka, in bi se v primeru stečajnega postopka nad banko poplačale po poplačilu navadnih terjatev do banke (obveznosti četrtega reda).«

Povzeto iz 85. tč. ustavne odločbe:

- Obveznosti oziroma pravice prvega reda so bile vsebovane v vseh delnicah bank.
- Obveznosti oziroma pravice drugega reda so se nanašale na hibridne finančne instrumente.
- Obveznosti oziroma pravice tretjega reda so se nanašale na finančne instrumente, ki so bili sestavni del dodatnega kapitala banke, in sicer dodatnega kapitala I in dodatnega kapitala II.
 - Med sestavine dodatnega kapitala I, ki so pravice tretjega reda, so se na primer šteli hibridni instrumenti dodatnega kapitala I, podrejeni dolg dodatnega kapitala I, druge podrejene obveznosti in druge sestavine, podobne navedenim.
 - Pri izračunu dodatnega kapitala II pa so se upoštevale podrejene obveznosti in druge sestavine, ki so bile po svojih lastnostih primerne za pokrivanje kapitalskih zahtev za tržna tveganja.
- Obveznosti oziroma pravice četrtega reda so bile vse preostale podrejene obveznosti bank, ki pa niso sestavina regulatornega kapitala banke.

Kvalificirane obveznosti bank oziroma kvalificirane pravice upnikov bank so bile večinoma sestavine kapitala banke. Kapital banke v formalnem smislu namreč ni bil le osnovni kapital, ki ga poznajo vse gospodarske družbe, ampak celokupni, t. i. regulatorni kapital banke, kot ga je določal ZBan-1. Drugače povedano, ni šlo le za korporacijske pravice delničarjev oziroma "lastnikov" banke, utelešene v delnicah, pač pa tudi za obligacijske instrumente in instrumente mešane pravne narave.